

เหลียวหลัง แลหน้า ปัญหาหนี้นอกระบบไทยและแนวทางการแก้ไข Looking Backward and Moving Forward: Informal Debt in Thailand and Solutions

Received 24 October 2024

Revised 27 January 2025

Accepted 24 February 2025

วรชยา เพือกงาม¹

Watsaya Peukngam²

ธัญญลักษณ์ รุ่งแสงจันทร์³

Tunyaluk Roongsangjun⁴

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นนำเสนอสถานการณ์และการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2557-พ.ศ. 2567) และทิศทางของหนี้นอกระบบในอนาคตของไทย โดยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร (Documentary study) ได้แก่ ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ จากเอกสารทางวิชาการ วารสาร หนังสือ รายงานวิจัยและการสืบค้นข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต นโยบาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เอกสารเผยแพร่ ตลอดจนข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้องกับหนี้นอกระบบของไทย ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูล 10 ปีย้อนหลังตั้งแต่ปี 2557-2567 พบว่า ปัญหาหนี้นอกระบบเกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจ และพฤติกรรมค่าใช้จ่ายที่ไม่เหมาะสมทำให้ต้องพึ่งพาแหล่งเงินกู้นอกระบบ ซึ่งการกู้ยืมเงินนอกระบบมีลักษณะและรูปแบบที่หลากหลาย สาเหตุสำคัญที่ก่อปัญหาหนี้นอกระบบใน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก, คณะพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: watsaya.peuk@gmail.com

² Doctoral student, Graduate School of Social Development and Management Strategy, National Institute of Development Administration, Bangkok, Thailand.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย E-mail: r.tunyaluk@gmail.com

⁴ Assistant Professor Dr., Lecturer of Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand.

สังคมเนื่องจากการที่ประชาชนมีรายได้น้อยและไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินของสถาบันการเงินในระบบได้อย่างถูกต้อง ขาดความรู้ในเรื่องการคำนวณดอกเบี้ย อีกทั้งมีพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย จากสาเหตุดังกล่าวส่งผลกระทบทั้งในระดับบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ นอกจากนี้ หนี้ในระบบยังส่งผลให้เกิดอาชญากรรมขึ้นในสังคมและยังเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจในประเทศไทย ดังนั้นการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบต้องอาศัยความร่วมมือและการดำเนินการที่ครอบคลุมจากหลายภาคส่วน รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของประชาชนเพื่อป้องกันปัญหานี้ไม่ให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต โดยเพิ่มการเข้าถึงบริการการเงินในระบบ ให้ความรู้ทางการเงิน และใช้กฎหมายจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเข้มงวด ในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านี้จะช่วยในการลดปัญหาหนี้ในระบบอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลดีต่อความมั่นคงทางการเงินของประชาชน และความมีเสถียรภาพของเศรษฐกิจและสังคมไทยโดยรวมต่อไป

คำสำคัญ: หนี้ในระบบ, การกู้ยืมเงินในระบบ, ระบบเศรษฐกิจ

Abstract

This academic article presents the situation and solutions to the issue of informal debt in Thailand over the past 10 years (2014–2024), as well as the future direction of informal debt. The study uses secondary data through documentary research, examining principles, concepts, theories, related research, academic papers, journals, books, research reports, and information obtained through online searches. It also considers policies, regulations, public documents, and statistics related to informal debt in Thailand. The data collected over the past decade (2014–2024) reveals that informal debt problems arise from economic issues

and inappropriate spending behaviors, leading individuals to rely on informal lending sources. Informal borrowing takes various forms, and a significant cause of the problem is the low income of citizens who cannot access formal financial services. Additionally, a lack of knowledge about interest calculations and wasteful spending behaviors contributes to the issue. As a result, informal debt negatively impacts individuals, society, and the economy. Moreover, informal debt has been linked to rising crime rates and poses an obstacle to the advancement of the national economy. Therefore, addressing the informal debt problem requires comprehensive cooperation from various sectors, including changing the public's behavior and attitudes to prevent future occurrences. Solutions include increasing access to formal financial services, promoting financial literacy, and enforcing laws to address the issue more strictly. Implementing these recommendations will help effectively reduce informal debt and improve financial stability for individuals, as well as the overall stability of Thailand's economy and society.

Keywords: Informal debt, Informal lending, Economic system

บทนำ

ปัญหานี้นอกระบบเป็นหนึ่งในปัญหาที่สะท้อนถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันอย่างชัดเจน ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2567) ประชาชนในประเทศไทยมีหนี้นอกระบบเฉลี่ยอยู่ที่ 54,300 บาทต่อคน และเมื่อแบ่งหนี้นอกระบบออกตามประเภทเจ้าหนี้ พบว่า เจ้าหนี้ส่วนมากคือนายทุนส่วนบุคคลที่เรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนด เฉลี่ยที่ร้อยละ 10-20 ต่อเดือน กลุ่ม

อาชีพที่กู้ยืมเงินนอกระบบมากที่สุด คือกลุ่มอาชีพค้าขายและกลุ่มอาชีพอิสระ เนื่องจากกลุ่มเหล่านี้จะไม่มีหลักประกันในการกู้เงินในระบบ ดังนั้นจึงหันมากู้เงินนอกระบบเป็นส่วนใหญ่เพราะสะดวกและรวดเร็ว (รัฐบาลไทย, 2567) ซึ่งปัญหาหลักของหนี้นอกระบบเกิดจากความขาดแคลนเงินสด และความจำเป็นต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของประชาชนที่มีรายได้น้อย หรือไม่มีหลักทรัพย์สินเป็นประกันสำหรับการกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย การกู้เงินนอกระบบมักเป็นทางเลือกสุดท้ายของประชาชนในการจัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือใช้ในการเพิ่มทุนในการทำธุรกิจหรืออาชีพ เป็นต้น (มิ่งสรรพ ขาวสอาด, 2562) การกู้ยืมเงินนอกระบบมีความสะดวกสบายและรวดเร็ว อีกทั้งมีเงื่อนไขในเรื่องของการกู้ยืมหลายรูปแบบ ซึ่งทำให้เกิดจำนวนผู้ปล่อยเงินกู้และผู้กู้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามการกู้ยืมเงินนอกระบบยังคงมีความเสี่ยงสูง เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าธนาคารและไม่มีการรับประกันหรือคุ้มครองจากระบบการเงินทางการ นอกจากนี้ การที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระเงินคืนตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้อาจทำให้เกิดปัญหาการทวงถามหนี้ที่มีความรุนแรงต่อผู้กู้ได้ด้วย อย่างไรก็ตามในทุกๆ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนานโยบายและมาตรการที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้คนมีทางเลือกที่มั่นคงและมีความชัดเจนในการจัดหาเงินทุนในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างยั่งยืน (Fischer & Karlan, 2019)

ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2567) ตามข้อมูลจากการสำรวจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยในเดือนกันยายน 2567 พบว่า หนี้ครัวเรือนไทยเฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 606,378 บาท ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.4 จากปีที่ผ่านมา และเป็นระดับสูงสูดนับตั้งแต่เริ่มการสำรวจในปี 2552 (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2567) เนื่องจากการกู้เงินนอกระบบเป็นหนึ่งทางเลือกที่มีความหลากหลายและสามารถตอบสนองความต้องการสำหรับประชาชนที่ต้องการเงินทุนเร่งด่วนหรือไม่สามารถผ่านขั้นตอนที่ซับซ้อนของสถาบันการเงินได้ ลักษณะการกู้เงิน

นอกระบบมีความยืดหยุ่นในเรื่องของเงื่อนไขการผ่อนชำระเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย ระยะเวลาการให้กู้และจำนวนเงินที่สามารถกู้ได้ จึงทำให้ผู้กู้สามารถเลือกแหล่งเงินกู้ที่เหมาะสมกับความต้องการและสภาพการเงินของตนเองได้ตามความต้องการ นอกจากนี้ ผู้ปล่อยเงินกู้ในระบบส่วนใหญ่มีวิธีการโฆษณาการปล่อยเงินกู้ผ่านช่องทางออนไลน์จึงทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง อีกทั้งผู้ปล่อยเงินกู้ยังมีการละเมิดข้อกำหนดจึงทำให้การปล่อยเงินกู้ในระบบสามารถทำได้ง่ายเพียงแคมีเงินสดจำนวนหนึ่งเท่านั้น (สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, 2564) อย่างไรก็ตาม การกู้ยืมเงินนอกระบบมีความเสี่ยงที่สูงต่อการเป็นหนี้ระยะยาว เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าของสถาบันการเงินในระบบและสูงเกินกว่ากฎหมายกำหนดซึ่งเป็นการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นการผิดนัดชำระหรือไม่สามารถชำระเงินคืนได้ตามเวลาที่กำหนดอาจทำให้เกิดปัญหาในการทวงถามหนี้ที่ใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นซึ่งจะเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้กู้ได้ ดังนั้น ผู้ที่ต้องการกู้ยืมเงินนอกระบบควรพิจารณาและตัดสินใจอย่างรอบคอบเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการทำสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าว นอกจากนี้ ปัญหาหนี้นอกระบบยังส่งผลกระทบต่อระบบสังคมโดยรวม โดยเฉพาะกรณีที่มีการใช้ความรุนแรงหรือก่อให้เกิดอาชญากรรมขึ้นในสังคม (สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล, 2557)

การแก้ไขปัญหาการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบจึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลปัจจุบันในทุกสมัยให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นจุดกำเนิดของปัญหาสังคมที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ลักษณะ รูปแบบ และสาเหตุของหนี้นอกระบบ เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหานี้นอกระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาครัฐสำหรับการวางแผนทางการแก้ไขปัญหานี้อย่างครอบคลุมต่อการออกนโยบายการแก้ไขปัญหานี้ที่เกิดขึ้น

สถานการณ์หนี้นอกระบบของไทย

หนี้นอกระบบ หมายถึง การกู้เงินที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายหรือหน่วยงานของรัฐ คือ แหล่งอื่นที่ไม่ใช่ธนาคาร ธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง (รัชฎาภรณ์ บุตรคำโชติ, 2560) หรือสถาบันการเงินที่ได้รับอนุญาต (สุพริศร์ สุวรรณิก, 2567) ซึ่งมักเกิดจากการยืมเงินจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการปล่อยเงินกู้ตามกฎหมาย โดยมีการเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราที่สูง (กัญญ์กัญญา ใจการวงศ์สกุล และ เทพ วงศ์สุภา, 2560) โดยการกู้ยืมเงินในรูปแบบนี้มักมีความเสี่ยงสูงเนื่องจากไม่มีการตรวจสอบที่เข้มงวดและอาจทำให้ผู้กู้ถูกเอารัดเอาเปรียบ (สุพริศร์ สุวรรณิก, 2567) โดยสาเหตุการกู้หนี้นอกระบบเกิดจากการที่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีการใช้จ่ายสิ่งที่ไม่จำเป็นหรือเกินความต้องการมักเกิดจากความอยากได้สิ่งของที่หรูหราหรือมีราคาแพง (Maslow, 1954) การตัดสินใจซื้อสิ่งของดังกล่าวจะไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้าหรืออาจเกิดจากแรงกดดันทางสังคม (Waldron, 1995) ทำให้ประชาชนคนไทยต้องเผชิญกับภาระหนี้สินจำนวนมาก เนื่องมาจากการต้องการทางการเงิน การบริหารจัดการหนี้ที่ไม่ดี และขาดความรู้เรื่องกฎหมายจึงทำให้เกิดปัญหาหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ ทั้งนี้พบว่าประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านรายได้ และหลักทรัพย์ค้ำประกัน

ลักษณะและรูปแบบของการกู้หนี้นอกระบบจะไม่มีเงื่อนไขข้อตกลงการกู้ยืมเงินที่ชัดเจน และไม่มีเอกสารหรือสัญญาสำหรับการกู้ยืมเงินที่ถูกต้อง ทำให้ผู้กู้ไม่มีหลักฐานในการร้องเรียนเมื่อเกิดปัญหาขึ้นทำให้ยากต่อการติดตามหรือตรวจสอบ การกู้ยืมเงินนอกระบบนายทุนผู้ให้กู้จะมีลักษณะเป็น 2 ประเภท คือ 1) นายทุน ผู้ให้กู้ประเภทสมัครเล่น เช่น ญาติหรือผู้ให้กู้เพียง 1-2 ราย เท่านั้น และ 2) ผู้ให้กู้ประเภทอาชีพจะมีลักษณะเป็นนายทุนผู้ให้กู้ที่มีการดำเนินธุรกิจนอกระบบอย่างจริงจังได้แก่ผู้ที่มีรายได้ประจำ เช่น ครู พยาบาล

พ่อค้า เป็นต้น สำหรับขั้นตอนการให้กู้ยืมนอกระบบบางครั้งจะมีลักษณะ คล้ายคลึงกับการปล่อยเงินกู้ของสถาบันการเงิน นายทุนผู้ให้กู้บางรายจะ พิจารณาการให้กู้โดยมีหลักทรัพย์มาค้ำประกันและหลักทรัพย์ต้องทำนิติกรรม อย่างถูกต้องตามกฎหมายด้วยแต่นายทุนผู้ให้กู้บางประเภทจะ อาศัยความรู้จก กันในการพิจารณาให้กู้โดยการทำสัญญากู้เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้หนี้นอกระบบยังมีการเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยที่สูง จึงทำให้ผู้กู้ต้องประสบกับปัญหาใน การหาเงินมาผ่อนชำระหนี้ อย่างไรก็ตามการกู้หนี้ยืมสินนอกระบบยังเป็นตัวเลือกที่ จำเป็นสำหรับผู้ที่มีปัญหาทางการเงินและไม่สามารถเข้าถึงแหล่งกู้ยืมที่ถูก กฎหมายได้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) หรืออาจกล่าวได้ว่าแหล่งเงินกู้ นอกระบบเป็นแหล่งเงินที่มีความเสี่ยงสูง และอาจทำให้เกิดวงจรของหนี้สินที่ ยากต่อการแก้ไขปัญหา โดยมีการเก็บเงินกู้นอกระบบด้วยการใช้การชี มอเตอร์ไซค์เก็บแต่ละที่ที่ปล่อยเงินให้กู้ไว้ การเก็บเงินจะเก็บเป็นรายวันโดยจะ เก็บเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย เช่น เมื่อผู้กู้กู้เงินมา 6,000 บาท วันที่กู้ยืมผู้กู้จะได้ เงินสดไปเพียง 4,800 บาท และผู้กู้ต้องผ่อนชำระเงินคืนวันละ 250 บาท จำนวน 24 วัน การกู้เงินนอกระบบส่วนใหญ่จะใช้วิธีหักดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่เป็นธรรมและผิดกฎหมาย นอกจากนี้หากเกิดกรณีที่ผู้กู้ผิดนัด ชำระพบว่าจะมีการใช้วิธีการทวงหนี้ที่ใช้ความรุนแรง เช่น การข่มขู่ การใช้ ความรุนแรง หรือการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้กู้ เป็นต้น (ชลธิชา อินทชัย, 2567)

สำหรับประเทศไทย พบว่าใน พ.ศ. 2566 คราวเรือนไทยมีรายได้เฉลี่ย 29,030 บาท และค่าใช้จ่าย 23,695 บาท หักลบแล้วมีเงินเหลือเพียง 5,335 บาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพหารายได้เพิ่มท่ามกลางสภาพ เศรษฐกิจในปัจจุบัน และยังไม่รวมที่ต้องเอาไปใช้หนี้หรือมีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินที่ ต้องเผชิญอีกมากมาย โดยสาเหตุของการมีรายได้ไม่เพียงพอจนต้องพึ่งพิงแหล่ง เงินกู้นอกระบบของประชาชนไทย ได้แก่

1. ระดับรายได้ของประชาชน ประชาชนที่มีรายได้น้อยมักมีความเสี่ยงสูงในการเข้าสู่กระบวนการหนี้นอกระบบ เนื่องจากรายได้ที่ได้รับต่อเดือนไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นรายได้ที่ต่ำจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนหลายกลุ่มจำเป็นต้องหาแหล่งเงินกู้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน (Banerjee & Duflo, 2020)

2. ประชาชนไทยขาดความรู้ในการวางแผนทางการเงินและวินัยทางการเงิน เช่น ไม่มีการออมอย่างสม่ำเสมอ ไม่กันเงินออมก่อนใช้ และขาดการเก็บเงินสำรองฉุกเฉิน จึงไม่มีเงินทุนมากพอต่อยอดประกอบอาชีพ หรือไม่พอกับเหตุฉุกเฉิน

3. พฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย พฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเพิ่มโอกาสในการกู้ยืมเงินนอกระบบ นอกจากนี้ประชาชนบางส่วนมีพฤติกรรมติดการพนัน เมื่อหมุนเงินไม่ทันจึงต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบที่มีดอกเบี้ยสูง ซึ่งถือได้ว่าพฤติกรรมผู้บริโภคว่าเป็นการกระทำที่ตอบสนองสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก และอาจได้รับผลลัพธ์ที่พึงพอใจหรือตรงกันข้าม หากผลลัพธ์เป็นไปในทิศทางที่ดี ผู้คนมักจะทำพฤติกรรมดังกล่าวซ้ำ การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยจึงเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ประชาชนต้องกู้เงินนอกระบบเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง (โพสตุเตย์, 2563)

4. การเข้าถึงบริการกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบ สำหรับผู้ที่ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน บุคคลค้ำประกัน หรือมีรายได้ต่ำกว่าที่กำหนด รวมถึงเคยมีประวัติหนี้เสียจะส่งผลให้ไม่สามารถขอกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในระบบได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพึ่งพาการกู้เงินจากนอกระบบ ซึ่งสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว อีกทั้งผู้กู้เงินนอกระบบหลายรายไม่ต้องการหลักฐานทางการเงิน โดยใช้เพียงหลักฐานที่อยู่ของผู้กู้และบุคคลค้ำประกันเท่านั้น (Banerjee & Duflo, 2020)

5. การขาดความรู้ในการคำนวณดอกเบี้ย การขาดความรู้ในเรื่องการคำนวณดอกเบี้ยเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนเลือกกู้ยืมเงินจากนอก

ระบบ โดยผู้กู้มักต้องยอมรับดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ผู้ให้กู้มักคำนวณอัตราดอกเบี้ยที่เกินจริงและแจ้งเฉพาะจำนวนเงินที่ต้องชำระ โดยไม่แสดงตัวเลขเงินต้นและดอกเบี้ยให้ชัดเจน ส่งผลให้ผู้กู้ที่ขาดความรู้ทางด้านการคำนวณดอกเบี้ยมีความเข้าใจผิดว่าเงินกู้นั้นมีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ (ธนาคารทหารไทยธนชาติ, 2567)

นอกจากนี้พบว่างานวิจัยของ Pinitjitsamut and Suwanprasert (2022) ระบุว่า สาเหตุหลักของการเป็นหนี้้นนอกระบบสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ค่าใช้จ่ายจำเป็น (ร้อยละ 46.8) ลงทุนประกอบอาชีพ (ร้อยละ 41.5) การจ่ายหนี้อื่น (ร้อยละ 9.4) และค่าใช้จ่ายไม่จำเป็น (ร้อยละ 2.3) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การกู้หน้้นอกระบบส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนต้องหันไปพึ่งเงินกู้้นนอกระบบคือ การขาดรายได้หรือรายได้ไม่เพียงพอ และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ที่ไม่ต้องมีขั้นตอนยุ่งยากและใช้เวลาน้อย

ผลกระทบจากหนี้้นนอกระบบนั้นมีทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะเมื่อเกิดการสะสมของดอกเบี้ยสูง ซึ่งมีความเสี่ยงทางการเงินที่เพิ่มขึ้น ผู้กู้มักถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสร้างภาระทางการเงินและทำให้ต้องหาเงินมาชำระหนี้อย่างไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ ผู้กู้อาจประสบปัญหาความเครียดจากการหาทางออกในการชำระหนี้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ผลกระทบทางสังคมยังส่งผลต่อความสงบสุขในสังคม อาจนำไปสู่ปัญหาทางอาชญากรรม เช่น การค้ายาเสพติดหรือการกระทำความผิดทางทรัพย์สิน เพื่อหาเงินมาชำระหนี้ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของหนี้้นนอกระบบมีผลต่อเศรษฐกิจไทย เนื่องจากการใช้เงินทุนไปในการชำระหนี้แทนการลงทุนในธุรกิจ ส่งผลให้เศรษฐกิจขาดสภาพคล่องและการหมุนเวียนเงินในระบบอย่างที่เคยจะเป็น การเป็นหนี้้นนอกระบบยังเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับกลไกการควบคุมของภาครัฐ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการติดตามหรือควบคุมที่มีประสิทธิภาพ โดยปัญหานี้บางส่วนเกิดจาก

พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินตัวของลูกหนี้เอง อีกทั้งยังขาดการแทรกแซงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาควรเริ่มต้นจากการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินส่วนบุคคล การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง เพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาทางการเงินได้อย่างยั่งยืนและหลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่ปลอดภัย

มุมมองของนักวิชาการต่อปัญหาและแนวทาง

การแก้ปัญหานี้นอกระบบไทย

ปัญหานี้นอกระบบเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต้องประชาชนไทยทั้งระบบครัวเรือน เศรษฐกิจ และสังคมในวงกว้าง ดังนั้นจึงมีนักวิชาการหลายท่านทั้งนักเศรษฐศาสตร์ นักมานุษยวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ที่มีมุมมองต่อปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหานี้นอกระบบไว้อย่างน่าสนใจ ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1

มุมมองของนักวิชาการต่อปัญหานี้นอกระบบ

ปัญหานี้นอกระบบ		
มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ (Economist)	มุมมองของนักมานุษยวิทยา (Anthropologist)	มุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ (Social work)
1. ปัญหานี้นอกระบบในมุมมองของการกระจายรายได้และความไม่เสมอภาค (Income distribution and inequality) ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในสังคมไทย เกิดการเข้าถึงแหล่ง	1. มิติทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and culture) มีความเกี่ยวข้องกับหนี้และการจัดการหนี้นอกระบบในแต่ละชุมชนมีความสำคัญกับปัญหาของหนี้นอกระบบในสังคมไทย เพราะสังคมและวัฒนธรรมเป็น	1. มิติทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic and social perspective) เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากหนี้นอกระบบส่วนใหญ่จะเกิดจากการที่คนในสังคมที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจการเงินคือ มี

ปัญหานี้ในระบบ		
มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ (Economist)	มุมมองของนักมานุษยวิทยา (Anthropologist)	มุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ (Social work)
เงินทุนที่มีดอกเบี่ยต่ำและ เงื่อนไขที่เป็นธรรมมักจะจำกัด อยู่ในกลุ่มคนที่มีฐานะดีหรือมี หลักประกันการกู้ยืม ทำให้กลุ่ม คนยากจนหรือผู้มีรายได้น้อยต้อง พึ่งพานอกกระบบที่มีดอกเบี่ย สูงและเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม และเกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจ นอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ย สูงไม่เพียงแต่เพิ่มภาระให้กับผู้กู้ แต่ยังทำให้กลุ่มคนที่ยากจนยิ่ง ตกอยู่ในวงจรหนี้ที่ยากจะหลุด พ้นได้ การที่กลุ่มคนเหล่านี้ต้อง จ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงทำให้ ไม่สามารถสร้างสวัสดิการทาง เศรษฐกิจที่ดีขึ้นได้ ส่งผลให้ ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ เพิ่มมากขึ้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) 2. ผลกระทบต่อการบริโภค และการออม (Consumption and savings) นอกระบบที่มี ดอกเบี้ยสูงทำให้ครัวเรือนที่ กู้ยืมต้องนำรายได้ส่วนใหญ่ไป จ่ายเป็นดอกเบี้ยและเงินต้น ทำให้ไม่เหลือเงินสำหรับการ บริโภคสินค้าและบริการที่ จำเป็น ดังนั้นการใช้จ่ายของ	ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมและการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ ดังนั้นการจัดการหนี้ นอกระบบต้องเข้าไปทำ ความเข้าใจในมิติทางสังคมและ วัฒนธรรมของคนในสังคมเพื่อ ค้นหาสาเหตุและออกแบบ แนวทางในการจัดการปัญหา 2. มิติเชิงโครงสร้างทางสังคม (Social structure) นอกระบบจะสะท้อนถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมและ การแลกเปลี่ยนในชุมชน ด้วย วิธีการให้กู้ยืมเงินและการสร้าง ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ ซับซ้อนระหว่างผู้ปล่อยกู้และผู้กู้ การกูนอกระบบยังอาจส่งผล กระทบทางสังคมและ ความสัมพันธ์ในชุมชน (Social and relational impacts) เกิด ความตึงเครียดหรือการ เปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทาง สังคม เช่น ความขัดแย้งใน ครอบครัวหรือความแตกแยก ระหว่างผู้ให้และผู้ยืมเงิน 3. มิติทางวัฒนธรรมและ จริยธรรม (Cultural and ethical dimensions) การ	รายได้ไม่เพียงพอและขาดแคลน ทรัพยากรในการดำรงชีวิต (ธนาคารกสิกรไทย, 2566) หรือ เกิดจากการขาดความรู้ในการ จัดการการเงิน ทำให้ต้องพึ่งพา การกู้เงินนอกระบบซึ่งมีอัตรา ดอกเบี้ยสูงและเงื่อนไขที่ไม่เป็น ธรรม (ธนาคารแห่งประเทศไทย , 2566) และขาดการเข้าถึง แหล่งเงินทุนที่ถูกกฎหมาย เนื่องจากคนไทยบางคนไม่ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจาก ธนาคารหรือสถาบันการเงิน ตามปกติได้ เพราะมีประวัติทาง การเงินไม่ดี เช่น การค้างหรือ ไม่ชำระหนี้ทำให้ประวัติ การชำระสินเชื่อไม่ดี หรือไม่มี หลักประกัน (สถาบันวิจัย เศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2565) จึงทำให้ต้องพึ่งพานี้ นอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง อีกทั้งยังทำให้เกิดความเสี่ยง ทางสังคม ซึ่งปัญหานี้นอก ระบบส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตในครอบครัว เช่น การทะเลาะเบาะแว้งใน ครอบครัว การสูญเสีย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกใน

ปัญหานั้นในระบบ		
มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ (Economist)	มุมมองของนักมานุษยวิทยา (Anthropologist)	มุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ (Social work)
ครัวเรือนจะลดลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค และเมื่อรายได้ส่วนใหญ่ถูกนำไปจ่ายเป็นหนี้ครัวเรือนเหล่านี้อาจไม่สามารถออมเงินเพื่อการลงทุนในอนาคตได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการสะสมทุนสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาวได้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) 3. การขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นทางการ (Lack of access to formal financial systems) การที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำและเป็นทางการ เช่น ธนาคารหรือสถาบันการเงิน เป็นผลมาจากหลายปัจจัย เช่น ขาดหลักประกันในการกู้ยืม ประวัติการเงินที่ไม่ดี หรือข้อจำกัดทางการเงินของตัวผู้กู้ ส่งผลให้ต้องพึ่งพานั่นนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง ซึ่งเป็นภาระทางการเงินที่หนักมาก และยากที่จะหลุดพ้นจากวงจรหนี้ สำหรับกลุ่มคนในสังคมที่มี	กู้ยืมเงินในระบบนอกระบบสะท้อนถึงค่านิยมและจริยธรรมของสังคมนั้นๆ เช่น ในบางสังคมอาจมีการยอมรับหนี้นอกระบบเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน และการยืมเงินไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดทางจริยธรรมตราบเท่าที่ยังไม่เกิดปัญหาและยังไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม แต่เป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนสังคมที่มีการดำเนินชีวิตร่วมกัน 4. มิติต่างเศรษฐกิจ (Economic) นักมานุษยวิทยาเห็นว่านอกระบบไม่ได้เป็นแค่ปัญหาทางการเงิน แต่การสะท้อนการแสดงออกถึงความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม (Expression of economic and social insecurity) เช่น ความไม่มั่นคงในงานหรือการขาดแคลนแหล่งเงินทุนจากระบบการเงินทางการ ดังนั้นการพึ่งพานั้นนอกระบบมักเป็นทางเลือกสุดท้ายในการแก้ปัญหาฉุกเฉินที่เกี่ยวข้อง	ครอบครัว หรือแม้แต่ความเสี่ยงที่เกิดจากการที่สมาชิกในครอบครัวต้องเผชิญกับการข่มขู่จากเจ้าหน้าที่ (บีบีซีไทย, 2564) 2. มิติต่างจิตใจ (Psychological perspective) ผลกระทบทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้ที่เป็นหนี้นอกระบบมักจะเผชิญกับความเครียด ความวิตกกังวล และความรู้สึกลิ้นหว้าง เนื่องจากไม่สามารถหาทางออกจากวงจรหนี้ได้ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิต เช่น ความเครียด หรือความวิตกกังวลที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยง การถูกทวงหนี้ ความรู้สึกอับอาย หรือรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า อีกทั้งยังอาจทำให้ผู้กู้รู้สึกติดกับดักกับปัญหาหนี้ (ธนาคารกสิกรไทย, 2021) ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์จะเห็นความรู้สึก “ติดกับดัก” ของผู้ที่มีหนี้นอกระบบ ที่มักจะทบทวนพบดอกเบี้ยและทำให้อย่างก่อให้เกิดภาระการเงินที่ลำบากหนักขึ้นกับการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของ

ปัญหานี้นอกระบบ		
มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ (Economist)	มุมมองของนักมานุษยวิทยา (Anthropologist)	มุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ (Social work)
รายได้ต่ำหรือไม่ได้รับการสนับสนุนจากระบบการเงินทางการ นักเศรษฐศาสตร์มองว่าปัญหานี้นอกระบบจะยืดเยื้อเพราะไม่มีการพัฒนาและปรับปรุงระบบการเงินที่สามารถรองรับความต้องการของกลุ่มคนเหล่านี้ได้ (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2565) 4. ผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ (Economic stability) นี้นอกระบบเป็นปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นการขยายตัวของหนี้สินที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมหรือมีมาตรฐานที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการชำระหนี้ เช่น หากมีการผิดนัดชำระหนี้จำนวนมากอาจทำให้เกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจในระดับภาคครัวเรือน หรือกระทบต่อสถาบันการเงินในระบบทางการ และการมีหนี้นอกระบบในสังคมยังส่งผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายเงินทุนในระบบ		ครอบครัว เพราะอาจกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยเฉพาะเมื่อมีการข่มขู่คุกคามจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเครียดสะสมให้แก่สมาชิกทุกคนในครอบครัวได้ 3. มิติทางการช่วยเหลือ (Intervention perspective) การช่วยเหลือในเชิงจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์สามารถให้คำปรึกษาในการช่วยเหลือผู้ที่มีหนี้นอกระบบ เพื่อให้ผู้ผู้ที่ประสบปัญหาสามารถเข้าใจและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง รวมถึงช่วยให้ผู้ประสบปัญหานี้น้อมเห็นทางเลือกในการจัดการหนี้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยนักนักสังคมสงเคราะห์สามารถช่วยพัฒนาทักษะการจัดการการเงิน เช่น การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาที่มีทักษะในการจัดการรายรับ-รายจ่ายและหลีกเลี่ยงการพึ่งพาหนี้นอกระบบในอนาคต และนักสังคมสงเคราะห์ยังสามารถสร้างเครือข่ายช่วยเหลือให้กับผู้ประสบปัญหานี้ เช่น

ปัญหานั้นในระบบ		
มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ (Economist)	มุมมองของนักมานุษยวิทยา (Anthropologist)	มุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ (Social work)
เศรษฐกิจ เพราะมันทำให้ระบบการเงินภายในประเทศไม่มีกำไรและไม่มีความปลอดภัยทางการเงินได้ ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในด้านการลงทุนและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) 5. ต้นทุนทางเศรษฐกิจจากการจัดการหนี้ (Economic cost of debt management) ในประเด็นนี้นักเศรษฐศาสตร์มองว่า การจัดการกับปัญหานี้ในระบบมีต้นทุนที่สูง ทั้งในด้านการบริหารจัดการหนี้ การบังคับใช้กฎหมาย และการแก้ไขปัญหาทางสังคม เนื่องจากต้องมีการให้ความช่วยเหลือทั้งในระดับบุคคลและสังคม การจัดตั้งมาตรการป้องกันหนี้ในระบบและการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีทรัพยากรและการลงทุนที่สูง (ปิยศิริไทย, 2564)		การเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน การให้คำปรึกษาหรือการช่วยเหลือทางกฎหมายนอกจากนี้ทางด้านกฎหมายนักสังคมสงเคราะห์ยังสามารถสนับสนุนให้มีการแก้ไขปัญหานี้ในระบบในระดับสังคมและรัฐบาล เช่น การสนับสนุนให้มีกฎหมายที่คุ้มครองผู้ที่มีหนี้ในระบบ การสร้างเงื่อนไขที่ทำให้ผู้คนเข้าถึงแหล่งเงินกู้ที่ถูกกฎหมายได้ง่ายขึ้น หรือการสนับสนุนให้มีการให้บริการทางการเงินที่เป็นมิตรต่อผู้มียาได้น้อย เป็นต้น ปัญหานั้นในระบบเป็นปัญหาที่มีผลกระทบทั้งทางสังคมและจิตใจ การแก้ไขปัญหาในหลายมิติ และการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระดับบุคคลและสังคม เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยเหลือและบรรเทาผลกระทบของปัญหานี้ในสังคมไทย (ปิยศิริไทย, 2564)
การขึ้นทะเบียนลูกหนี้ในระบบไม่ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในระยะยาว จะเห็นได้ว่ามี	การสนับสนุนสังคมที่มีการดำเนินชีวิตร่วมกันของชุมชนและการดูแลและการจัดการหนี้	ควรมีการสร้างระบบการเงินที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยการส่งเสริมให้มีการขยายการเข้าถึง

ปัญหานี้ในระบบ		
มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ (Economist)	มุมมองของนักมานุษยวิทยา (Anthropologist)	มุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ (Social work)
นโยบายรัฐบาลบางโครงการกระตุ้นพฤติกรรมใช้จ่ายและสร้างหนี้เกินตัว โดยนายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เปิดเผยในวงเสวนาวิกฤตหนี้ในระบบทางออกของสังคมไทย พร้อมประเมินการทวงหนี้ในระบบจะรุนแรงมากขึ้น หลังพบสถิติเจ้าหนี้นอกระบบบางส่วน คิดดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 1.095 ต่อปี (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) และปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อรายย่อยเป็นต้นตอหนี้ในระบบ การทวงหนี้ในระบบจะมีความรุนแรงมากขึ้น กฎหมายที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง (ไทยพีบีเอส, 2555) นอกจากนี้นายรัชชัยย์ กิตติคุณ เลขาธิการสมาคมธนาคารไทย ให้ความเห็นว่า การขึ้นทะเบียนหนี้ในระบบไม่สามารถแก้ปัญหาหนี้ได้ เพราะลูกหนี้ระบบที่มีปัญหาจริงๆ คือ กลุ่มผู้เล่นการพนัน หรือผู้ที่ใช้จ่ายเกินตัว คนกลุ่มนี้ขาดความสามารถในการชำระหนี้	ในชุมชน (Community-based debt management) เป็นวิธีการหรือกลไกภายในที่ช่วยให้การชำระหนี้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ด้วยวิธีการชำระหนี้ที่ไม่ใช่แค่การชำระเป็นเงินสด แต่อาจเป็นการใช้แรงงานหรือเวลาช่วยงานก็ได้ การพึ่งพาหนี้ระบบมักเป็นทางเลือกสุดท้ายในการแก้ปัญหาฉุกเฉินที่เกี่ยวข้องและสุดท้ายหนี้ในระบบก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมและความสัมพันธ์ในชุมชน (Social and relational impacts) เกิดความตึงเครียดหรือการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคม เช่น การเกิดความขัดแย้งในครอบครัวหรือความแตกแยกระหว่างผู้ให้และผู้ยืมเงิน	บริการทางการเงินอย่างเป็นระบบและโปร่งใสในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยหรือไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนทางการเงินที่ถูกกฎหมาย และส่งเสริมการศึกษาเรื่องการจัดการการเงิน โดยควรให้การศึกษากับการจัดการการเงินส่วนบุคคลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อช่วยลดความเสี่ยงในการพึ่งพาหนี้ในระบบ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด ด้วยวิธีการปราบปรามและควบคุมการกู้ยืมที่ผิดกฎหมาย และการสร้างกฎหมายที่คุ้มครองผู้ที่ต้องการขอความช่วยเหลือจากการเป็นหนี้ในระบบควรมีการพัฒนาระบบการเงินและสินเชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์มักเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการเงินที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและปลอดภัยสำหรับกลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อย ซึ่งสามารถลดการพึ่งพาหนี้ระบบ และควรมีการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายการเงิน โดยการมีการ

ปัญหาหนี้ในระบบ		
มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ (Economist)	มุมมองของนักมานุษยวิทยา (Anthropologist)	มุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ (Social work)
ทำให้บางส่วนถูกขึ้นบัญชีดำ และเสียโอกาสเข้าถึงสินเชื่อในอนาคต พร้อมปรับปรุงระบบสวัสดิการสังคม เพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าว อีกทั้งส่วนหนึ่งของนโยบายในการแก้ไขปัญหา นี้มาจากโครงการประชานิยม และนโยบายกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา และนายณรงค์ เท็ชรประเสริฐ นักเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่ากลุ่มผู้ใช้แรงงานภาคอุตสาหกรรมเป็นผู้กู้เงินนอกระบบขนาดใหญ่ที่สุด (ไทยพีบีเอส, 2555)		ควบคุมที่เข้มงวดต่อการให้กู้ยืมที่ผิดกฎหมาย พร้อมทั้งสร้างเงื่อนไขที่ทำให้การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทางการเงินง่ายขึ้น เป็นแนวทางที่สามารถช่วยแก้ปัญหาหนี้ในระบบได้ รวมถึงควรส่งเสริมการศึกษาทางการเงิน โดยการให้ การศึกษาด้านการบริหารการเงินส่วนบุคคล (Financial literacy) เพื่อให้ประชาชนสามารถจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงจากการตกอยู่ในหนี้ในระบบ (สฤณี อาชวานันทกุล, 2565)

จากตารางข้างต้นสะท้อนให้เห็นในมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ ที่มองว่าปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหานี้ในระบบในสังคมไทยถือเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อทั้งภาคครัวเรือน เศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม นักเศรษฐศาสตร์ได้วิเคราะห์ปัญหานี้ว่าเกิดการจัดการทรัพยากรทางการเงิน ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ และการขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกกฎหมาย ซึ่งจะมีผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับการกระจายรายได้ที่ไม่เสมอภาค การขาดแหล่งเงินทุนที่มีคุณภาพ และการทำให้เกิดภาระทางการเงินที่หนักหน่วง การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงระบบการเงินที่เป็นทางการ ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นธรรม และมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ

การบริหารการเงินอย่างรอบคอบ ส่วนมุมมองของนักมานุษยวิทยาเห็นว่าปัญหาหนี้ในระบบที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเกิดจากการที่ประชาชนมีรายได้ต่ำและการไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างถูกต้อง ประชาชนขาดความรู้ในเรื่องการคำนวณดอกเบี้ย และมีพฤติกรรมการใช้ยืมที่ฟุ่มเฟือย และนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าปัญหาหนี้ในระบบเป็นปัญหาที่ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูกหนี้ ครอบครัว ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจที่ต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง

มาตรการของรัฐบาลต่อการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในสังคมไทย

ในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2557-พ.ศ. 2567)

ปัญหาหนี้ในระบบเป็นปัญหาที่หลายรัฐบาลพยายามแก้ไขกันมาอย่างยาวนาน ในช่วงที่ผ่านมา มี 3 รัฐบาลที่ประกาศนโยบายแก้ไขปัญหาหนี้ระบบอย่างชัดเจน ย้อนไปในยุครัฐบาล พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา (พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2565) ได้ประกาศ 5 แนวทางแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ โดยการออกพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา เพิ่มโทษเจ้าหนี้ในระบบโดยการตั้งจุดให้คำปรึกษาปัญหาหนี้ระบบที่ธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในการสนับสนุนสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัด (Pico finance) จัดหาแหล่งเงินในระบบ พัฒนาบุคลากรหนี้ และพัฒนาเครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนให้ทำหน้าที่ทดแทนเจ้าหนี้ในระบบ สำหรับการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในรัฐบาล นายเศรษฐา ทวีสิน (พ.ศ. 2566-สิงหาคม 2567) ได้ประกาศให้ปัญหาหนี้ระบบเป็นวาระแห่งชาติ และหวังกำจัดปัญหาหนี้ระบบจากประเทศไทย โดยได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเปิดลงทะเบียนลูกหนี้และเจ้าหนี้จากนั้นกระทรวงการคลังโดยธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้มีสินเชื่อให้ลูกหนี้ในระบบเพื่อดึงเข้าสู่ระบบแต่ไม่ว่าจะผ่านมาก็รัฐบาลแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะเห็นว่าทุกรัฐบาลมีแนวทางแก้ไขที่คล้ายกัน ดังนั้น อาจมี

ความเป็นไปได้ว่าการแก้ปัญหาหนี้ขาดความเข้าใจปัญหาที่แท้จริง จึงไม่สามารถออกนโยบายที่แก้ปัญหาได้อย่างตรงเป้าหมาย ซึ่งในปัจจุบันการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีแพทองธาร ชินวัตร ได้ดำเนินการหลายมาตรการที่มีเป้าหมายเพื่อบรรเทาภาระหนี้ของประชาชนและเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในสังคมไทย โดยรัฐบาลได้ผลักดันการปรับโครงสร้างหนี้ทั้งระบบ ซึ่งรวมถึงการช่วยเหลือลูกหนี้ในระบบและนอกระบบที่มีหนี้สินเกี่ยวข้องกับบ้านและรถยนต์ นอกจากนี้ยังมีการลดภาระหนี้ครัวเรือน ซึ่งช่วยเสริมสภาพคล่องให้กับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีหนี้สินจากการกู้ยืมเงิน ในส่วนของการช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและผู้ประกอบการเอสเอ็มอี รัฐบาลได้อนุมัติมาตรการพิเศษให้กับกลุ่มเหล่านี้ โดยเฉพาะหนี้ที่มีจำนวนไม่เกิน 5,000 บาท ซึ่งช่วยบรรเทาภาระหนี้สินของประชาชนและส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีการวางแผนแก้ไขหนี้นอกระบบผ่านสถาบันการเงิน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำและเป็นธรรม (Voathai.com, 2566) ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามของรัฐบาลในการจัดการปัญหาหนี้นอกระบบและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์ (2567) ได้กล่าวถึง การแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาถึงมาตรการต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยสามารถสรุปพอสังเขป ดังนี้ (1) การให้ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเงินให้แก่ประชาชน ควรได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการเงินส่วนบุคคล วิธีการออมเงิน และการหลีกเลี่ยงการเป็นหนี้นอกระบบ และการสร้างความตระหนัก โดยณรงคืให้ประชาชนตระหนักถึงผลเสียของการกู้หนั้นนอกระบบ เช่น ดอกเบี้ยสูงและความเสี่ยงทางกฎหมาย (2) การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนทางการ โดยการขยายการเข้าถึงสินเชื่อจากสถาบันการเงินโดยรัฐบาลควรส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินที่ถูกกฎหมาย เช่น ธนาคาร สหกรณ์ หรือ

กองทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ๆ โดยสร้างผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสมกับกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยหรือผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินทั่วไปได้ (3) การแก้ไขกฎหมายและการบังคับใช้ การปรับปรุงกฎหมาย โดยรัฐบาลควรทบทวนและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืมเงินนอกระบบให้มีความทันสมัยและเข้มงวดมากขึ้น (World Bank, 2023a) และบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดด้วยการดำเนินคดีและลงโทษผู้ให้กู้เงินนอกระบบอย่างจริงจัง (4) การช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นหนี้ในระบบการจัดตั้งหน่วยงานช่วยเหลือ รัฐบาลควรจัดตั้งหน่วยงานที่สามารถให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือในการปลดหนี้นอกระบบ โดยอาจมีการเจรจาต่อรองกับเจ้าหนี้เพื่อลดดอกเบี้ยหรือยืดระยะเวลาการชำระหนี้ และการสนับสนุนทางสังคมโดยสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่ช่วยให้ผู้ที่มีปัญหานี้ในระบบสามารถฟื้นฟูสภาพการเงินและสังคมได้ เช่น การฝึกอบรมอาชีพหรือการให้ทุนเริ่มต้นธุรกิจ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) (5) การส่งเสริมการออมและการลงทุน การส่งเสริมการออม โดยรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินแทนที่จะพึ่งพาการกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ และส่งเสริมการลงทุนที่ถูกกฎหมายและมีความเสี่ยงต่ำ เช่น การลงทุนในกองทุนรวม หรือการซื้อประกันชีวิต (6) การป้องกันการเกิดหนี้ซ้ำซ้อน การสร้างระบบติดตามโดยการพัฒนาแบบติดตามผู้ที่เคยเป็นหนี้นอกระบบ เพื่อให้คำปรึกษาและติดตามความคืบหน้าในการชำระหนี้ และการให้ความรู้เพิ่มเติมโดยการจัดอบรมหรือกิจกรรมที่ช่วยให้ประชาชนมีความรู้ในการจัดการการเงิน และหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ซ้ำ (7) การส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน ส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ร่วมกัน เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มช่วยเหลือผู้ที่เป็นหนี้ ส่งเสริมการสร้างรายได้ในชุมชนด้วยการสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กหรือธุรกิจครอบครัว เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอและลดความเสี่ยงในการกู้หนี้ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2561)

จากที่กล่าวถึงการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบ พบว่า ข้อดีจากการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบที่เกิดขึ้นทำให้ประชาชนสามารถลดภาระดอกเบี้ยในอัตราที่สูง และเพิ่มความมั่นคงทางการเงิน รวมถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกกฎหมาย อีกทั้ง ยังเสริมสร้างศักยภาพในการทำงานและธุรกิจให้แก่ประชาชน อีกทั้งยังลดการเกิดอาชญากรรมและการทุจริต การเพิ่มรายได้ภาษีการคลัง การบริหารจัดการหนี้มีประสิทธิภาพ และการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเงิน อีกทั้งยังสามารถพัฒนานโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหานี้นอกระบบ พบว่า มีข้อเสียเกิดขึ้นหลายประการที่ควรพิจารณา เช่น (1) ค่าใช้จ่าย การแก้ไขปัญหานี้นอกระบบอาจมีค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากบางครั้งคุณอาจต้องใช้บริการของที่ปรึกษาหรือทนายความเพื่อช่วยในการเจรจา ซึ่งอาจเป็นภาระทางการเงินเพิ่มเติม (2) ผลกระทบทางกฎหมาย นี้นอกระบบมักมีข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งการแก้ไขอาจนำไปสู่ปัญหาทางกฎหมายที่ซับซ้อนและยืดเยื้อ (3) ผลกระทบต่อเครดิต การแก้ไขปัญหานี้นอกระบบอาจส่งผลกระทบต่อคะแนนเครดิต ซึ่งอาจทำให้ยากขึ้นในการเข้าถึงสินเชื่อหรือบริการทางการเงินในอนาคต (4) ความเครียดและภาวะทางจิตใจ การจัดการกับปัญหานี้นอกระบบอาจเป็นกระบวนการที่เครียดและกดดัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสภาวะจิตใจอาจทำให้การแก้ไขปัญหาล่าช้าหรือซับซ้อนขึ้น ซึ่งการพิจารณาข้อดีและข้อเสียเหล่านี้สามารถช่วยให้สามารถตัดสินใจจัดการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบได้ดีขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2567)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหานี้นอกระบบในประเทศไทยภายใต้รัฐบาลต่างๆ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2557-2567) มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างที่เกิดขึ้น ซึ่งความคล้ายคลึง ได้แก่ การสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกกฎหมาย โดยทั้งสามรัฐบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินที่ถูกกฎหมาย เช่น ธนาคารออมสิน และ ธ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือผู้กู้ปัญหานี้นอกระบบ และการให้คำปรึกษาแก่ลูกหนี้

นอกระบบผ่านธนาคารหรือหน่วยงานรัฐเพื่อช่วยเจรจาและบรรเทาภาระหนี้ เป็นมาตรการที่รัฐบาลทุกยุคใช้อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของมาตรการที่แตกต่างกัน ของทั้ง 3 รัฐบาล ได้แก่ การดำเนินการ โดยในช่วงรัฐบาลของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา (พ.ศ. 2557-2565) เน้นการออกกฎหมายควบคุมดอกเบี้ยและ การสนับสนุนการกู้เงินจากแหล่งเงินในระบบมากกว่า ส่วนรัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสิน (พ.ศ. 2566-2567) ได้ตั้งเป้าหมายให้ปัญหาหนี้นอกระบบเป็นวาระ แห่งชาติและใช้กระบวนการเจรจาและไกล่เกลี่ยมากขึ้น ในขณะที่รัฐบาลแพ ททองธาร ชินวัตร (พ.ศ. 2567) ใช้วิธีการปรับโครงสร้างหนี้ทั้งระบบเพื่อรองรับ ทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ นอกจากนี้ ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือ เฉพาะกลุ่ม รัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสินได้อนุมัติมาตรการพิเศษให้กับลูกหนี้ ที่มีหนี้ต่ำกว่า 5,000 บาท ขณะที่รัฐบาลแพทองธารให้ความสำคัญกับ การช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและเอสเอ็มอีที่มีหนี้ในสินเชื่อประเภทบ้านและ รถยนต์

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่ามาตรการของรัฐบาลแพทองธาร ชินวัตรใน ปี 2567 ดูเหมาะสมที่สุดในแง่ของการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ เพราะมี การปรับโครงสร้างหนี้ทั้งระบบและมุ่งเน้นการเสริมสภาพคล่องให้กับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีหนี้สินในประเภทบ้านและรถยนต์ ซึ่งตอบสนองต่อ ความต้องการของกลุ่มประชากรที่มีหนี้มากที่สุด นอกจากนี้ การมุ่งเน้น การเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นธรรมและการส่งเสริมการออมยังช่วยลดการเกิดหนี้ ในอนาคตและช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยรวมแล้ว การดำเนินมาตรการจากทุกรัฐบาลมีความสำคัญในเชิงการสนับสนุนประชาชน แต่การปรับโครงสร้างหนี้และการให้ความช่วยเหลือแบบเฉพาะกลุ่มจากรัฐบาล แพทองธารดูเหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบอย่างครอบคลุม และยั่งยืน

มาตรการในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบไทยในอนาคต

ปัญหาหนี้ในระบบเป็นภาพสะท้อนของปมปัญหาที่ซับซ้อนทางด้านสังคม คุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของภาคครัวเรือนของประชาชนไทย เพราะลูกหนี้ที่มีการกู้ยืมจากแหล่งเงินในระบบจะถูกคิดอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า 15% ที่กฎหมายกำหนดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และอาจต้องเผชิญกับปัญหาความรุนแรงจากการทวงหนี้ของเจ้าหนี้ โดยเป้าหมายสำคัญของการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ คือ การทำให้หนี้ในระบบกลับเข้ามาอยู่ในระบบ ซึ่งเมื่อสามารถช่วยประชาชนกลุ่มที่พึ่งพาหนี้ในระบบให้สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ดีขึ้นแล้ว ผลได้ที่ชัดเจนที่สุดที่ลูกหนี้จะได้รับ คือ ภาระดอกเบี้ยที่ลดลงจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ลดต่ำลง ซึ่งจะทำให้ภาระหนี้สินโดยรวมของครัวเรือนลดลง และปลดภาระหนี้ก้อนนั้นได้เร็วขึ้นดังนั้นมาตรการในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยในอนาคตจะมีมาตรการ รูปแบบ และทิศทาง ดังนี้

1. มาตรการในการไกล่เกลี่ยระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ โดยทางภาครัฐจะมีการเปิดช่องทางให้แก่ลูกหนี้เพื่อให้สามารถขอรับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาหนี้สินในระบบ โดยมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาดูแลในเรื่องของสัญญากู้ยืมและการทวงถามหนี้ที่จะต้องเป็นไปตามกฎหมายและเป็นธรรมให้แก่ลูกหนี้ และเป็นตัวกลางในกระบวนการไกล่เกลี่ยระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ด้วย (สำนักงานพัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์, 2567)

2. การปรับโครงสร้างหนี้ (Troubled Debt Restructuring [TDR]) (Puey Ungphakorn Institute for Economic Research, 2023) เป็นการช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาเงินที่เคยทำไว้กับเจ้าหนี้ได้ ด้วยการปรับเงื่อนไขการชำระหนี้ใหม่ให้เหมาะสมกับรายรับที่ลดลงหรือความสามารถในการชำระหนี้ที่เปลี่ยนไป โดยที่ไม่ต้องรอให้เป็นหนี้เสีย (Non-Performing Loan [NPL]) เพราะหากปล่อยปัญหานี้ไว้นานเกินไปจะทำให้เกิดปัญหา

มากมาย เช่น ถูกฟ้องร้อง ยึดทรัพย์สิน และหาทางออกได้ยากยิ่งขึ้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) ซึ่งจะมีการปรับระยะเวลา เงื่อนไข และกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยในส่วนของอัตราดอกเบี้ยนั้นจะต้องไม่เกินร้อยละ 15 ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 โดยการปรับโครงสร้างหนี้แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบที่ 1 การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (Debt Restructuring [DR]) ซึ่งทำก่อนเป็นหนี้เสีย และ แบบที่ 2 การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหาซึ่งทำหลังเป็นหนี้เสีย (Atith, 2024) โดยมี 3 วิธีการ คือ (1) การขอขยายเวลาชำระหนี้ หรือการยืดระยะเวลาชำระหนี้ออกไปซึ่งจะทำให้ค่างวดลดลง เมื่อเริ่มผ่อนไม่ไหว ต้องมีการขอเจรจาขยายเวลาชำระหนี้กับเจ้าหนี้ออกไปจาก เช่น จาก 3 ปีเป็น 5 ปี เพื่อให้ยอดผ่อนชำระต่อเดือนลดลงต่ำ เพื่อลดภาระในการจ่ายค่างวดแต่ละเดือนให้แก่ลูกหนี้ได้ (2) การรีไฟแนนซ์ (Refinance) คือ "การเปลี่ยนเจ้าหนี้" หรือการ "ปิดหนี้" จากเจ้าหนี้รายเดิมมาเป็นเจ้าหนี้รายใหม่หรือทำสัญญาใหม่กับเจ้าหนี้เดิมที่เงื่อนไขดีกว่า เช่น อัตราดอกเบี้ยถูกลง แล้วนำเงินที่ได้มาปิดหนี้ก้อนเดิมที่มีอยู่ ซึ่งก่อนที่จะตัดสินใจรีไฟแนนซ์ ควรคำนึงถึงค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น ค่าจดจำนอง ค่าธรรมเนียมในการดำเนินการ ค่าประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนเจ้าหนี้ การทำสัญญาใหม่ รวมถึงความสามารถในการชำระหนี้กับเจ้าหนี้ (3) การขอลดอัตราดอกเบี้ย จะทำให้ค่างวดที่เราจ่ายในแต่ละเดือนสามารถนำไปตัดเงินต้นได้มากขึ้น หมดหนี้เร็วขึ้น ทั้งนี้ เจ้าหนี้อาจมีเงื่อนไขการพิจารณาอนุมัติปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้แก่ลูกหนี้ที่แตกต่างกัน เช่น พิจารณาจากอายุของลูกหนี้ ประวัติการผ่อนชำระ และความสามารถในการชำระหนี้หลังปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (ประชาชาติธุรกิจ, 2567)

3. คลินิกแก้หนี้ (Debt clinic) เป็นมาตรการนี้จะช่วยลดปริมาณหนี้ และการค้างชำระได้ดี เป็นการช่วยเหลือลูกหนี้ที่สุจริตและตั้งใจที่จะแก้หนี้ และรักษาวินัยทางการเงินให้สามารถออกจากกับดักหนี้ได้ เนื่องจากปัจจุบัน

ลูกหนี้จำนวนมากมีหนี้สินมาก มีเจ้าหนี้หลายราย และไม่มีทางออก (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566)

4. มาตรการการกำกับดูแลเพื่อส่งเสริมการปล่อยสินเชื่อที่ยั่งยืน (Responsible lending) โดยการออกหลักเกณฑ์การกำกับดูแลเพื่อควบคุมการให้สินเชื่อ เพราะที่ผ่านมามีการเร่งขยายสินเชื่อ โดยไม่ได้คำนึงถึงความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้า ทำให้เกิดผลเสียตามมาในระยะยาว (World Bank, 2023b)

5. มาตรการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเงิน (Financial literacy) ยุคนี้เป็นยุค Digital finance and banking ทำให้คนตัดสินใจใช้บริการทางการเงินได้ง่ายขึ้น (ประชาชาติธุรกิจ, 2567) ดังนั้น การส่งเสริมความรู้ทางการเงินจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อให้ประชาชนระมัดระวังการใช้จ่าย และไม่ให้อายเงินเกินตัว

6. เพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ โดยจะมีการเดินหน้าโครงการสินเชื่อของสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ อาทิ สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน เพื่อแก้ไขหนี้ในระบบ สินเชื่อเพื่อผู้ประกอบการรายย่อย และสินเชื่อกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (World Bank, 2023c)

7. สนับสนุนให้เจ้าหนี้ในระบบเข้ามาอยู่ในระบบ ผ่านการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับหรือหนี้เชื่อรายย่อยระดับจังหวัด หรือเรียกว่า Pico Finance (สำนักงานพัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์, 2567) การแก้ไขปัญหานี้ของประเทศไทยนั้น ภาครัฐจะมีการปรับกระบวนการทำงานของหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำฐานข้อมูลกลางและระบบที่สามารถติดตามผลได้ รวมถึงจะมีการใช้โครงการสินเชื่อของสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐเข้ามาเสริมสภาพคล่องให้กับลูกหนี้ โดยแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ของภาครัฐ จะมีกระบวนการตรวจสอบและยืนยันสถานะของทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ รวมไปถึงการจูงใจให้เจ้าหนี้มาร่วมแก้ปัญหาให้กับ

ลูกหนี้ เพราะคงต้องยอมรับว่า สัญญากู้ยืมนอกระบบอาจมีเงื่อนไขในหลายๆ ส่วนที่ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยหากการติดตามเจ้าหนี้มีความล่าช้า ก็อาจต้องมีการพิจารณาต่อว่าจะดำเนินการเพิ่มเติมอย่างไร โดยเฉพาะในประเด็นการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินเฉพาะกิจเพื่อนำไปปิดหนี้ในระบบ แต่หากกระบวนการสามารถเดินหน้าต่อไปได้ก็จะทำให้ระดับหนี้ครัวเรือนในระบบปรับเพิ่มขึ้นตามยอดการปล่อยสินเชื่อในส่วนดังกล่าว (TODAY Bizview, 2566)

นอกจากนี้ การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบให้ได้อย่างยั่งยืนคงต้องย้อนกลับไปดูแลปัญหาที่ต้นตอในระดับครัวเรือน โดยเฉพาะในด้านรายได้ ความรู้และวินัยทางการเงิน รวมถึงคงต้องดำเนินการเพิ่มเติมในอีกหลายๆ ส่วน โดยเฉพาะหนี้สินภาคครัวเรือนที่อยู่ในระบบ (TODAY Bizview, 2566) และต้องมีการประชาสัมพันธ์หรือรณรงค์ปลูกจิตสำนึก เรื่องการใช้จ่ายอย่างประหยัด การทำบัญชีครัวเรือน การทำรายรับรายจ่าย การส่งเสริมการออม หลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ และเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบ โดยมาตรการที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นต้องเป็นรูปแบบการป้องกันที่มีการบริหารจัดการโครงสร้างหนี้เชิงรุก มีกลไกการแก้หนี้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และครอบคลุม และมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกัน และวินัยทางการเงิน การสร้างความเข้มแข็ง ของระบบเศรษฐกิจภูมิภาค (สมประวิณ มันประเสริฐ และคณะ, 2562)

จากมาตรการที่กล่าวถึง การใกล้ชิดระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้เป็นมาตรการที่มีความสำคัญ เนื่องจากจะช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มโอกาสในการหาทางออกที่เป็นธรรมสำหรับทั้งสองฝ่าย การปรับโครงสร้างหนี้ (TDR) ก็เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้ตามความสามารถ โดยไม่ต้องเผชิญกับสถานการณ์หนี้เสีย (NPL) ซึ่งอาจส่งผลให้ลูกหนี้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากกว่าเดิม นอกจากนี้ การส่งเสริมการปล่อยสินเชื่อที่ยั่งยืนและการเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อในระบบช่วยให้ประชาชน

สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาหนี้ในระบบ ซึ่งการมีมาตรการที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงกันนี้จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบเป็นไปอย่างยั่งยืนในระยะยาว และยังช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับครัวเรือน รวมถึงเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจยังคงเผชิญกับความไม่แน่นอน การส่งเสริมการมีวินัยทางการเงินและการพัฒนาความรู้ด้านการเงินจะช่วยให้ประชาชนสามารถจัดการกับหนี้สินได้ดีขึ้น และลดการเกิดหนี้ในระบบในอนาคต

โดยรวมแล้วการเห็นด้วยกับมาตรการนี้คือต้องการสร้างการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อที่เป็นระบบ เพื่อให้ลูกหนี้มีทางเลือกในการบริหารจัดการหนี้สินได้อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม สำหรับเจ้าหนี้ในระบบควรมีการควบคุมที่ชัดเจนและนำเข้าสู่ระบบการให้สินเชื่อที่ถูกต้องตามกฎหมาย

บทสรุป

ปัญหาหนี้ในระบบในสังคมไทยเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจและสังคมอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ ความไม่เข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกกฎหมาย และการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินที่ยังไม่เหมาะสม การแก้ไขปัญหาหนี้ระบบจึงไม่ใช่แค่การปรับปรุงกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการในเชิงระบบที่ครอบคลุม ทั้งการพัฒนาแหล่งเงินทุนที่ถูกกฎหมาย การให้ความรู้ด้านการบริหารการเงิน และการเสริมสร้างความโปร่งใสในระบบการเงิน ในส่วนของมาตรการที่รัฐบาลไทยกำลังดำเนินการอยู่ เช่น การไกล่เกลี่ยระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ การปรับโครงสร้างหนี้ และการส่งเสริมการปล่อยสินเชื่อที่ยั่งยืนมีข้อดีที่ชัดเจน โดยช่วยลดภาระดอกเบี้ยและเพิ่มโอกาสในการชำระหนี้ที่เหมาะสมตามความสามารถของลูกหนี้ การไกล่เกลี่ยจะช่วยลดความตึงเครียดระหว่างลูกหนี้

และเจ้าหน้าที่ และเป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่า ทำให้ภาระหนี้ลดลง

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณา เช่น การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องยังไม่ราบรื่น และการปรับโครงสร้างหนี้ยังอาจต้องเผชิญกับปัญหาด้านการดำเนินการที่ซ้ำ การติดตามผลการดำเนินงานยังเป็นอุปสรรคที่ต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหนี้ในระบบ เช่น การขาดการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้มาตรการที่ออกมาไม่สามารถตอบโจทย์ปัญหานี้ในระบบได้อย่างครบถ้วน สำหรับการดำเนินการมาตรการในอนาคตที่รัฐบาลวางแผนไว้ เช่น การจัดตั้งคลินิกแก้หนี้ การเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ และการสนับสนุนให้เจ้าหนี้ในระบบเข้าสู่ระบบการเงินที่ถูกกฎหมาย เป็นแนวทางที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาหนี้ในระบบ และเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับประชาชนในระยะยาว แม้ว่ามาตรการในปัจจุบันจะมีผลลัพธ์ที่ดีในระดับหนึ่ง แต่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างกว้างขวางและโปร่งใส การพัฒนาโครงสร้างหนี้เชิงรุกและการส่งเสริมการศึกษาด้านการบริหารการเงินจะเป็นการป้องกันปัญหานี้ในระบบในระยะยาว โดยการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้แก่ประชาชน และเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงและภาระหนี้สินในระดับครัวเรือน ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้จะต้องมาพร้อมกับการตรวจสอบและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ เพื่อให้สามารถป้องกันและลดปัญหานี้ในระบบได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กันยัภิญญา ใจการวงศ์สกุล และ เทพ วงศ์สุภา. (2560). สถานการณ์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหนี้สินครัวเรือนของประชาชน ตำบลบ้านม่วง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา. *วารสารรวมคำแห่งฉบับนิติศาสตร์*, 6(1), 21–52.
- กิ่งพลอย นามทอง. (29 สิงหาคม 2567). ยอดปรับโครงสร้างหนี้เพิ่มขึ้นกว่าช่วงโควิด เพราะเศรษฐกิจไม่ฟื้นตามคาด. *Workpoint Today*.
<https://workpointtoday.com/debt-restructuring-has-increased-more-than-during-the-covid-period/>
- ชลธิชา อินทชัย. (2 พฤษภาคม 2567). ยอด 2,900 ให้เงินสด 2,600” ธุรกิจรับจ่ายค่าน้ำ-ไฟ สะท้อนวิกฤตคนไทย ต้องวิ่งหาเงินด่วนทุกเดือน. *The matter*. https://thematter.co/social/thai-financial-crisis/225400?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR13TBiFBhO_k8jXxlbqiuU-oQ4Sv4n9yWD
- ธนาคารกสิกรไทย. (18 มิถุนายน 2564). มองหาทางออก? กู...นอกระบบได้ง่าย แต่จ่ายเท่าไร ก็ไม่จบ. ศูนย์วิจัยกสิกรไทย.
<https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Line-Today-18-06-21.aspx>
- ธนาคารกสิกรไทย. (2566). ภาพรวมหนี้ครัวเรือนปี 2566 อาจชะลอลงมาที่กรอบ 84.0-86.5% ต่อจีดีพี...แต่ครัวเรือนยังมีภาระหนี้ที่ค่อนข้างสูงเป็นข้อจำกัดการเติบโตของการบริโภคในอนาคต (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3383). ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/financial/Pages/Household-CIS3383-Web-B-21-02-2023.aspx>

- ธนาคารทหารไทยธนชาต. (11 กันยายน 2567). *กู้เงินกระบดี่ใหม่ เปิดความเสี่ยงที่หลายคนไม่เคยรู้!*. TTB Bank. <https://www.ttbbank.com/th/fin-tips/detail/pl-what-is-loan-shark>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (12 กุมภาพันธ์ 2565). *มองหนี้ครัวเรือนระดับโลก: แบบไหนที่เป็นปัญหาและจะแก้ปัญหาย่างไร*. https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-67-2/256702-Globaltrend-BOTmeasures.html?utm_source=chatgpt.com
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (12 กันยายน 2565). *หนี้ครัวเรือน: ปัญหาที่ทุกคนต้องช่วยกันแก้*. https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_1Jan2022_2.html
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *โครงการคลินิกแก้หนี้หนึ่งในเสาหลักของการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย*. https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/256203TheKnowledge_DebtRestructure.html
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). *ปรับโครงสร้างหนี้...คืออะไร*. <https://www.bot.or.th/th/satang-story/managing-debt/debt-restructuring.html>
- บีบีซีไทย. (21 กันยายน 2564). *หนี้สาธารณะ : นักเศรษฐศาสตร์เห็นพ้องเพิ่มเพดานหนี้ แต่รัฐบาลต้องใช้เวลาให้เกิดประโยชน์*. BBC News Thai. <https://www.bbc.com/thai/thailand-58638110>
- ประชาชาติธุรกิจ. (16 กรกฎาคม 2567). *ชปท. แนะนำหนี้จ่ายไม่ไหวเร่งปรับโครงสร้างก่อนเป็นหนี้เสีย*. <https://www.prachachat.net/finance/news-1608989>

- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2567). *ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจแถลงผลสำรวจ สถานภาพหนี้ครัวเรือน 2567*. <https://bit.ly/3MRdGhZ>
- มิ่งสรรพ ขาวสอาด. (2562). *การจัดการหนี้สินส่วนบุคคล*. สำนักพิมพ์วิชาการ
- รัฐภากรณ์ บุตรคำโชติ. (2560). *ปัจจัยความสำเร็จของโครงการบริหารจัดการหนี้ไปอยู่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนกรมการพัฒนาชุมชน* [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐบาลไทย. (2567). *รายงานสถานการณ์และแนวทางแก้ไขหนี้ในระบบในประเทศไทย*. สำนักงานนายกรัฐมนตรี
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2565). *หนี้ครัวเรือนไทย วิฤติแค่ไหน ทำให้ถึงไม่ควรมองข้าม?*. ธนาคารแห่งประเทศไทย. <https://projects.pier.or.th/household-debt/>
- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. (2564). *กลุ่มคนฐานรากกับปัญหาทางการเงิน*. https://sasinconsulting.com/wp-content/uploads/2020/02/Low-income-Earners-Financial-Problems-and-the-Role-of-Financial-Institutions_by-Karn-Piluntanadilok.pdf
- สมประวิณ มันประเสริฐ, ตลัถลักขณ์ ธรดิษฐ์สุวรรณ, รชฏ เลียงจันทร์, อาภากร นพัตถยาภรณ์, และ ก้องภพ วงศ์แก้ว. (10 เมษายน 2562). *ระบบนิเวศสินเชื่อบนฐานข้อมูลข่าวสาร: กุญแจสู่ระบบการเงินที่ทั่วถึง*. สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. <https://www.pier.or.th/abridged/2019/08/>
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2565). *การประเมินธนาคารไทยตามเกณฑ์ “แนวร่วมทางการเงินที่เป็นธรรมนานาชาติ” (Fair Finance Guide International) ครั้งที่ 4 รายงานประจำปี พ.ศ. 2564*. Fair Finance Thailand. <https://salforest.com/knowledge/fair-finance-assessment-2021>

- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2561). *การประชุมคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนและติดตามการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูและพัฒนาเพื่อสนับสนุนการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครั้งที่ 1/2561*. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.
- สำนักงานพัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์. (2567). *รายงานศึกษาความต้องการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. <https://plan.prd.go.th/th/content/category/detail/id/1278/cid/15/iid/329242>
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2567). *การให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของกระทรวงการคลัง*. กองนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน. <https://www.mof.go.th/view/file/805b6e7261d056d8a885b2fc13ba8e7e786db9587f48f0db56>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2566 ทัวระหาอาณาจักร*. https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2024/20240702120458_45133.pdf
- สุพริศร์ สุวรรณิก. (14 กุมภาพันธ์ 2567). *หนี้ครัวเรือนส่งผลอย่างไรต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ? สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วยอิ้งภากรณ์*. <https://www.pier.or.th/blog/2024/0201/>
- สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล. (2557). *หนี้ในระบบกับความเป็นธรรมทางสังคม*. สถาบันวิจัยทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://www.cusri.chula.ac.th/backup/download/cluster6.pdf>

- ไทยพีบีเอส. (17 ธันวาคม 2555). *นักธนาคาร-นักเศรษฐศาสตร์ชี้รัฐแก้ปัญหาหนี้ในระบบไม่ตรงจุด*. ThaiPBS. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/133455>
- โพสต์ทูเดย์. (10 กรกฎาคม 2563). *ภรรยาไม่เถียง! กู้เงินนอกระบบเล่นพนันจนสามีฆ่าตัวตาย*. Post Today. <https://www.posttoday.com/social/local/628060>
- TODAY Bizview. (30 พฤศจิกายน 2566). *หนี้ในระบบ... วาระชาติ ปัญหาสังคม คุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจครัวเรือน*. Workpoint Today. <https://workpointtoday.com/problems-with-informal-debt-in-thailand/>
- Voathai.com. (2566). *มาตรการภาครัฐเพื่อลดหนี้ในระบบในประเทศไทย*. <https://www.voathai.com>
- Banerjee, A., & Duflo, E. (2020). *Good economics for hard times: Better answers to our biggest problems*. PublicAffairs.
- Fischer, G., & Karlan, D. (2019). *Informal finance-mapping global savings and lending practices*. Innovations for Poverty Action. <https://www.poverty-action.org/study/informal-finance-mapping-global-savings-and-lending-practices>
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harper and Row.
- Pinitjitsamut, P., & Suwanprasert, W. (2022). *Informal loans in Thailand: Stylized facts and empirical analysis (discussion paper no. 173)*. Puey Ungphakorn Institute for Economic Research. https://www.pier.or.th/files/dp/pier_dp_173.pdf
- Waldron, D. G. (1995). Informal finance and the East Asian economic “miracle”. *Multinational Business Review*, 3(2), 46.

- World Bank. (2023a, March 15). *Understanding informal finance: Issues and challenges*. <http://documents1.worldbank.org/curated/en/099656506112425710/pdf/IDU1adb244f0130d4141441a2ac14ac171417fba.pdf>
- World Bank. (2023b). *Financial inclusion and sustainable lending practices: A global perspective*. <https://www.worldbank.org/en/topic/financial-inclusion>
- World Bank. (2023c). *Promoting responsible lending: Policies and practices for sustainable credit markets*. <https://www.worldbank.org/en/topic/financial-sector/>